

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ, AHLÂKÎ, EDEBÎ, MESLEKÎ AYLIK DERGİ

9. Cilt

Kasım - Aralık 1970

102 - 103. Sayı

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Hac İbâdeti ve Şer'i Hikmetleri Lûtfi DOĞAN	357
Kur'ân-ı Kerim'de Hac Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU	361
Ol Beldeye Nail PAPATYA	371
Hac ve Faziletleri Doç. Dr. Talât KOÇYİĞİT	372
Hac Takvimi M. Talât KARAÇİZMELİ	377
Yâ Rasûlallah! Mehmed ÂKIF	380
Haccın Nevî'leri ve Tatbikatı Fahri DEMİR	381
Peygamberimiz'in Yüce Ahlâkı Hüseyin ÖZGÜN	386
Peygamber Efendimiz'in Tebliğ Metodu İ. Necmeddin NURSAÇAN	389
İslâm Medeniyetine Türklerin Hizmetleri Doç. Dr. Salih TUĞ	396
Hz. Muhammed Devrinde Arap Yazısında Harake ve Nokta Tayyar ALTIKULAÇ	403
Vakf ve Vakfın Hükümleri Demirhan ÜNLÜ	407
İslâm ve İnsan Süleyman Hayri BOLAY	411
Dua Ramazan ARSLANBABA	415
Kâ'be Yolcularına İsmail Lûtfi ÇAKAN	420
Osmanlılarda Yüksek İftâ Makamı Ali Himmet BERKİ	423
Kameri Ayların Tesbiti	428
Mehmed Âkif'in Şahsiyeti Veli ERTAN	430

Hac İbâdeti

ve

Şer'î Hikmetleri

Lütfi DOĞAN

İslâm Dîni, beş esas üzerine bina edildiği malûmdur. Hac farızası bunlardan beşincisini teşkil eder. Bu ibâdetle şer'î hükümler kemâl bulmuş ve dînî emirler tamam olmuştur. Bilindiği gibi Hz. Peygamber (S.A.S.) in Vedâ Haccında; **"Bugün dîninizi kemâle erdirdim. Sizlere olan nîmetlerimi tamamladım ve din olarak da sizin için İslâm'ı kabûl ettim."** meâlindeki âyet-i celîle nâzil olmuştur.

İslâm Dîninde mevcut bütün hükümler, emirler ve yasaklar, bu yüce dînin esası sayılan delillere dayanmaktadır. Bu şer'î delillere dayanmayan herhangi bir husus, dînî bakımdan bir değeri hâiz değildir.

Dînî hükümlerin temeli olan bu şer'î deliller, Kitap, Sünnet, ümmetin icma'ı ve fakîhlerin kıyâsında toplanmaktadır. Diğer deliller var ise de onlar bu esaslardan birine râcî' olmadığından, din âlimlerimiz onları müstakil olarak göstermemişlerdir.

Hac ibâdetinin farziyyeti de Kitap, Sünnet ve icma' ile sâbittir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de, meâl olarak şöyle buyurulmuştur:

"... Oraya (Kâ'be'ye) yol bulabilen insanlara Allah için Kâ'be'yi haccetmek gereklidir. Kim inkâr ederse bilsin ki Allah âlemlerden müstağnîdir."

Diğer taraftan Peygamberimiz Efendimiz (S.A.S.) de meâl olarak:

"İslâm, beş temel üzerine kurulmuştur. Allah'dan başka ilâh olmadığına şahâdet etmek, namaz kılmak, zekât ver-

mek, Ramazan ayı orucunu tutmak, haccetmeğe gücü yetenlerin Beyt-i Şerif'i haccetmesidir."

Yine Peygamberimiz (S.A.S.):

"Rabbınıza ibâdet ediniz, beş vakit namazınızı kılınız, Ramazan ayı orucunuzu tutunuz, Rabbınızın Beytini (Kâ'be-yi) tavaf ediniz, nefislerinizin hoşnutluğu ile mallarınızın zekâtını veriniz, Rabbınızın Cennetine dâhil olunuz." buyurmuşlardır.

İcma'a gelince; bütün İslâm ümmeti, Haccın farz olduğu üzerinde ittifak etmişlerdir. Dînî emrin böyle olduğu görüşünde hepsi birdir. Ümmet içinde bu hususta farklı anlayışa sâhip olan olmamıştır.

Hac farzı aklî yönden düşünülüşü zaman da, bu ibâdetin farz kılınmasının hikmetleri kolaylıkla anlaşılır. Malûdur ki, ibâdetler, kulluk vazifesini edâ etmek veyâhut da nîmete şükretmek için farz kılınmışlardır. Bunlar aklî selîmin lüzumlu gördüğü hususlardır.

Hac ibâdetinde bir yönden kulluk görevini izhar etmek, diğer yönden de nîmetlere şükretmek vardır. Kulluğu izhar etmek demek, Cenâb-ı Hakk'a ta'zîm görevini yapmaktır. Bu durum Hac ibâdetinde en güzel şekilde görülür. Zîrâ Hac vazifesini edâ eden bir kimse; ihrâma girmekle, Allâh-u Teâlâ'ya karşı kulluğunu izhar eder, maddî bütün zînetlerden sıyrılmış olarak Mevlâ'sının rahmetini ister ve Cenâb-ı Hakk'a tazarrûda bulunur. Arafat'ta vakfe yapması ise âdetâ efendisine karşı eksikleri bulunan bir kulun pişmanlık duyguları içinde affını talep etmesi gibi, mü'min de, Cenâb-ı Hakk'ın huzûrunda O'nun Zât-ı Kibriyâsına karşı huşû içinde tezellülde bulunur, O'na hamd-ü senâlar ederek kusurlarının bağışlanmasını ister. Beyt-i Muazzama'yı tavaf ise, efendisinin kapısında bulunan ve onun affını dileyen bir kul gibi, mü'min de, sâdece Cenâb-ı Hakk'a ilticâ eder ve O'ndan yardım ister.

Nîmete şükretmek vazîfesine gelince; bilindiği gibi ibâdetlerin bir kısmı bedenî, bir kısmı da mâlîdir. Fakat Hac ibâdeti ancak bedenî ve mâlî gücün birleştirilmesiyle yerine getirilen bir vazîfedir. Bunun içindir ki, hem servete sâhip, hem de bedenen sıhhatte olan kimselere farzdır. Bundan dolayı da Hac ibâdetinde iki nevî şükretmek bahis mevzuu

oluyor. Nîmete şükretmek demek, o nîmeti, mün'imin (vermiş olanın) tâatında kullanmaktır.

Hac farîzasını îfâ edecek kimsenin yine dînî bakımdan birtakım esasları dikkaat nazarına alması da zarûrîdir. Meselâ; bu ibâdeti kemâl-i ihlâs ile Allah rızâsı için yerine getirmek, servetini, nafakasını helâl yoldan kazanmak, ticâret kastı olmaksızın, kalbi huzur içerisinde, maddî bütün mûlâhazalardan sıyrılarak, sâdece Cenâb-ı Hakk'ın emrini yerine getirmek azminde bulunmak, hak sâhipleri varsa onlara haklarını ödemek ve onlarla helâllaşmak, efrâd-ı âilesinin hiç kimseye muhtaç olmayacakları şekilde nafakalarını temin etmek, ibâdetlerinde yerine getiremedikleri var ise onları kazâ etmeye çalışmak gibi...

Nitekim Hazret-i Peygamber (S.A.S.); **"Mebrur haccın karşılığı ancak Cennettir."** buyurdıkları zaman, böyle bir haccın alâmetlerinin ne olduğu sorulmuş, cevap olarak; **"Güzel konuşmak ve başkalarına taam ikramda bulunmaktır."** buyurmuşlardır.

Hacda bir bakıma belirli bir zamanda aynı gâye ile muazzam bir cemâatin belirli mekânlarda bir araya gelmeleri, büyük ve sayısız nîmetlere nâil olmuş peygamberlerin, siddîkların, sâlihlerin güzel durumlarını göz önüne almaları bu muazzam insan cemâatinin o büyük insanlar gibi aynı düşüncelerle Cenâb-ı Hakk'ın mağfiretini talep etmeleri vardır. Bu ise, umûmî bir rahmetin onları ve onlarla birlikte bütün insanları kuşatacağı Cenâb-ı Hakk'ın inâyetiyle en büyük bir vesîledir. Zîrâ, dil, ırk, renk ve memleketleri başka olmasına rağmen bu mahşerî insan selinin aynı duygu ve düşüncede birleşmiş olmaları Cenâb-ı Hakk'ın affına mazhariyetlerinin delillerindendir.

Bugün; bilgi, görgü artırılması ve insanların daha iyi yetiştirilmesi maksadıyla çeşitli memleketlere zaman zaman gidilmesi, bir ihtiyaç olarak hissedilmektedir. Diğer taraftan, her memleket halkı kendi memleketini tanımanın zarûretini bugün daha fazla duymaktadır. Hac ibâdeti münâsebetiyle dünyânın muhtelif bölgelerinden gelen insanların birbirleriyle tanışmaları, memleketlerini tanıtmaları, bildikleri ülkeler hakkında çok faydalı bilgiler almaları, gerek dînî ve gerekse dünyâyâ âit daha geniş malûmat elde et-

meleri bir vâkıdır. Böyle olunca Hac ibâdetini her yönüyle mükemmel bir şekilde edâ etmek gerekir ki ondan beklenen maddî ve mânevî maksada varılmış olsun.

Görülüyor ki, Hac ibâdeti, sâdece şekle âit birtakım görevlerin yerine getirilmesi olmayıp, onlarda mevcut hikmetleri araştırmak, başta Peygamberler olmak üzere din büyüklerinin ihlâsını, Cenâb-ı Hakk'a bağlılıklarını, ahlâk ve davranışlarındaki güzelliği öğrenmek; gerek servet kazanmak, gerekse söz, amel ve bütün hareketlerinde en güzel ahlâk derecesine yükselmeğe çalışmak; din ve dünyâyâ âit bilgide mümkün olan mertebelere yükselerek zümre-i ebrâra (iyi insanlar topluluğuna) katılmaya hak kazanmaktır. Bu vazîfe çok büyük ve çok ağır olduğu içindir ki, Peygamberimiz (S.A.S.) Efendimiz, meâl olarak; **"Kim ki Allah için Hac farîzasını yerine getirir de, fena söz konuşmaz, câhilce hareketlerde bulunmazsa hacdan döndüğünde anasından dünyâyâ geldiği gibi günahları bağışlanır."** buyurmuşlardır.

